

Project no. GOCE-CT-2003-505298 ALTER-Net

A Long-Term Biodiversity, Ecosystem and Awareness Research Network- Hálózat a biodiverzitással, ökoszisztémával és az ökológiai tudatossággal kapcsolatos kutatás fejlesztésére

Vélemények a növény és állatfajok számának, valamint élőhelyeik változásáról nyolc európai országban

Birgit Bednar-Friedl¹, Arjen Buijs², Marta Dobrovodská³, Myriam Dumortier⁴, Katharina Eberhard¹, Anke Fischer^{5,*}, Nicoleta Geamana⁶, Fransje Langers², Isabelle Mauz⁷, Oana Musceleanu⁶, István Tátrai⁸ & Juliette Young⁹

¹University of Graz, Austria

²Alterra, Wageningen, the Netherlands

³Academy of Sciences, Bratislava, Slovak Republic

⁴ Research Institute for Nature and Forest, Brussels, Belgium

⁵ Macaulay Land Use Research Institute, Aberdeen, Scotland

⁶University of Bucharest, Romania

⁷ Cemagref, Grenoble, France

⁸MTA Balaton Limnológiai Kutatóintézet, Tihany, Magyarország

⁹ Centre for Ecology and Hydrology, Edinburgh, Scotland

*) Corresponding author: a.fischer@macaulay.ac.uk.

Authors appear in alphabetical order.

Az írásmű típusa: tanulmány
Hivatkozási száma: 3.R5.D2

Instrument: Network of Excellence

Thematic Priority: Global Change and Ecosystems (Sub-priority 1.1.6.3, Topic 6.3.III.1.1)

Submission date: March 2009

Start date of project: 1st April 2004

Duration: 5 years

Deliverable lead contractor: Macaulay Land Use Institute, Alterra, UBA

Work Package: R5

1 Bevezetés

Napjainkban fokozott igény van arra, hogy megismerjük az emberek biodiverzitásról (faji sokféleségről) alkotott nézeteit és a fenntartható földhasználattal kapcsolatos állásfoglalását. Az EU FP6 hálózatának részeként létrehozott ALTER-Net hálózat keretében kifejlesztettünk egy olyan kérdőívet, amely nyolc európai ország lakóinak véleményét összesíti. Minden egyes ország válaszadói között szerepelnek városi, kisvárosi és falusi emberek is, akiket véletlenszerűen választottunk ki.

Legfőbb célunk az volt, hogy megismerjük a társadalom különböző rétegeinek a biodiverzitás változásával kapcsolatos megfigyeléseit. Különösen kíváncsiak voltunk arra, hogy a médiában megjelenő és a környezetvédők által hangoztatott nézőpontok eljutottak-e a közvéleményhez. Felmérésünk célja nem csak a társadalom véleményének megismerése volt, hanem szerettünk volna pontosabb képet kapni az embereknek a fajokról, élőhelyekről és a lehetséges intézkedésekről alkotott nézeteiről is. Emellett kíváncsiak voltunk az általános szemléletre és világnézetre is.

Ebben a jelentésben közzéteszünk egy rövid, összefoglaló jellegű összegzést a legfontosabb eredményekről, amelyek felölelik a nyolc országban szerzett tapasztalatokat. A felmérés eredeti sorrendjét követve, három főbb kérdéskörben alkotott véleményeket összegezzük: (1) a biodiverzitás változásáról szóló általános és részletes vélemények, (2) a témára befolyással bíró szakemberekről és szervezési munkálatokról alkotott kép, (3) a vadvilággal és a természeti értékek megőrzésével, valamint a szabadidős tevékenységekkel kapcsolatos vélemények.

Kiinduló hipotézisünk szerint az európai nemzetek esetében eltérő nézetek léteznek a biodiverzitás változásával kapcsolatban. Ennek során az alábbi kérdéseket tettük fel:

- A különböző európai népek hogyan érzékelik a biodiverzitás változást? Pontosán mi az, ami változik, és mi lehet az oka ezeknek a változásoknak?
- Hogyan értékelik az emberek a változásokat? Vajon az érintett fajokkal és élőhelyekkel kapcsolatos érzések befolyásolják – e a biodiverzitással kapcsolatos véleményyt?
- Mi a közvélekedés a különböző politikai lehetőségekről?

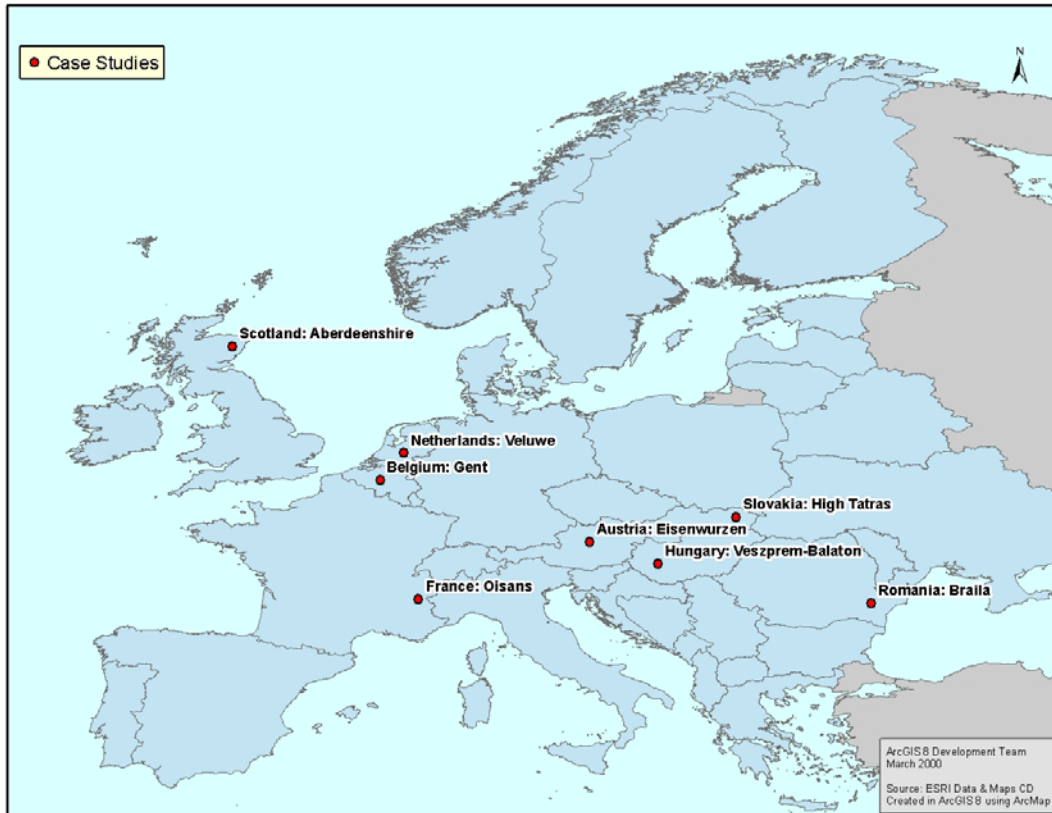
- Hogyan igazodik mindez az emberek értékrendjéhez és a tágabb értelemben vett szociális helyzetükhöz?

2 A tanulmány felépítése

Vizsgálati területek és az adatgyűjtés módszere

A kérdőív összeállításában különböző tudományokkal foglalkozó szakemberek vettek részt, és nyolc európai ország polgárai töltötték ki a teszteket (1. ábra; 1. táblázat). Minden országban olyan alanyokat választottunk ki a sokaságból, akik védett természeti területek (pl. nemzeti parkok) környékén élnek, és a közelben található legalább egy, közepes méretű város is. Az országoként megkérdezett 300 ember harmada közepes méretű városban, másik harmada kisvárosban, míg a harmadik harmad falusi régióban lakott. Az egyes felmérések helyszínei és azok jellemzői az 1. táblázatban láthatók.

1. ábra: A vizsgálati területek földrajzi elhelyezkedése

A magyarországi felmérést a Balaton-felvidéki Nemzeti Park (BFNP) területén és annak környékén végeztük el. A megkérdezettek 80 %-a a BFNP területén élt. A vizsgálati terület körülbelül 1200 négyzetkilométer, ahol összesen 87000 ember lakik, közülük legtöbben Veszprémben. A BFNP területén különböző védett élőhely típusok találhatók, úgymint vizes élőhelyek vagy magasabban fekvő védett gyeppek. Legelők, szőlőskertek és mezőgazdasági területek tagolják a tájat. A régió fő bevételi forrása a borászat és a turizmus.

1 táblázat: Vizsgálati helyszínek bemutatása az egyes országokban

<i>Helyszín</i>	<i>Minta méret</i>	<i>Város (lakos)</i>	<i>Fontosabb védett terület</i>
Ausztria (AT): Eisenwurzen	281	Linz (183,140)	Oberösterreichische Kalkalpen Nemzeti Park
Belgium (B): Gent	306	Gent (226,000)	Bourgoyen-Ossemeersen Természetvédelmi terület
Franciaország (F): Oisans	278	Grenoble (153,000)	Écrins Nemzeti Park
Magyarország (HU): Veszprém-Balaton	300	Veszprém (62,000)	Balaton felvidéki Nemzeti Park
Hollandia (NL): Southern Veluwe	302	Arnhem (142,250)	Hoge Veluwe & Veluwezoom Nemzeti Parkok
Románia (RO): Brailai szigetek	300	Braila (216,300)	Braila Naturpark szigetei
Szlovákia (SK): Magas Tátra	306	Poprad (55,200)	Tátrai Nemzeti Park/ Bioszféra Rezervátum
Skócia (SCO): Aberdeenshire	305	Aberdeen (202,370)	Cairngorms Nemzeti Park

A kérdőíveket általában postai úton töltötték ki a válaszadók, ugyanakkor Magyarországon, Romániában és Szlovákiában (ahol az előzetes felmérések szerint nem lett volna hatékony a postai úton történő válaszadás) a személyes kérdőív kitöltetési módszert választottuk. Minden esetben szigorú és közös megegyezésen alapuló elvek alapján végeztük a felmérést, így a különböző területeken gyűjtött adatok egymással összevethetőek. A nyolc országban kitöltött kérdőívek száma a felmérés végén elérte a 2378-at (1. táblázat). Nem meglepő módon, a válaszadók összetételének megoszlása nem teljesen reprezentálta a tár-

sadalom valós összetételét, mivel alacsonyabb számban töltötték ki nők, alacsonyan képzett emberek és fiatalok. Az egyenlőtlenségek felszámolása céljából a kérdőíveket a kitöltés helyszíne szerint csoportosítottuk, és a véletlenszerű mintavételnél szokásos módszer szerint átlagoltuk.

A kérdőív szerkezeti felépítése

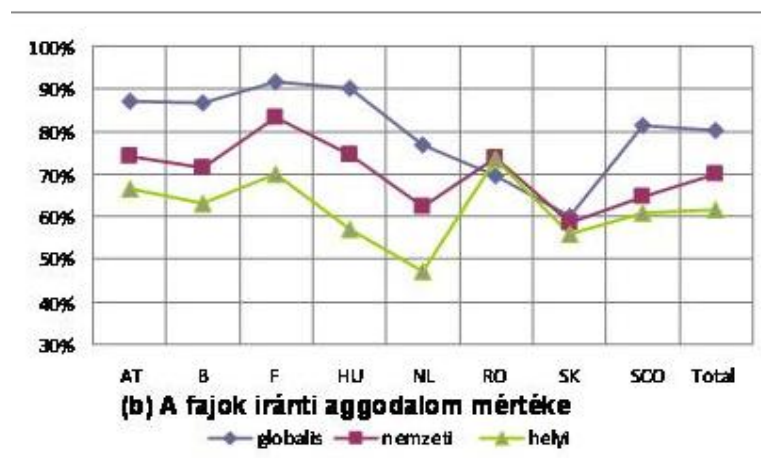
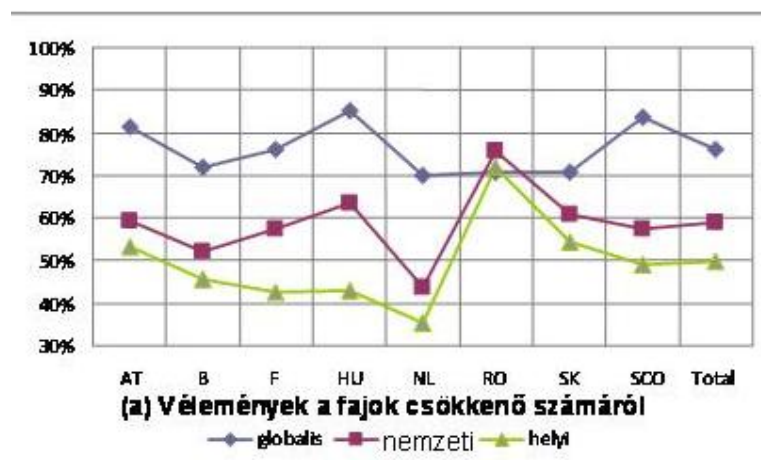
A kérdőív négy fő részre osztható: (1) a fajok számának változásával és az élőhelyekkel kapcsolatos kérdések, (2) vélemények a témában érintett szakemberekről és a felmerülő/létező problémák megoldási lehetőségeiről, (3) a vadvilághoz és a természet megóvásához fűződő viszonytal kapcsolatos kérdések, (4) végül a szocio-demográfiai kérdések. A válaszadók egy 5 pontos skálán adhatták meg a feltett kérdésre a számukra leginkább megfelelő választ. A kérdőív eredeti változata angol nyelven készült, melyet a kitöltő országok nyelvére fordítottunk le. A kérdőíveket előzetes teszteknek vetettük alá, melynek során a társadalom különböző rétegeihez tartozó alanyok kitöltéssel kapcsolatos szokásait vizsgáltuk. Az így felmerülő nehézségeket összesítettük a későbbi kérdőív összeállítás figyelembe vettük.

3 A biodiverzitás változásának észlelése és az ehhez fűződő viszony különböző helyszíneken

Válaszadóink többsége csökkenést tapasztalt a növény és állat fajok számában: 76 %-os csökkenést globális szinten, 59 %-ot saját országukban és 50 %-ot szűkebb környezetükben észleltek (2a. ábra). A válaszadók tehát jelentősebb fajszám csökkenést érzékelnek globális szinten, mint saját környezetükben, kivéve Braila szigetét (Románia), ahol a válaszadók szerint mindenhol hasonló mértékű csökkenés jellemző. Ebből következik, hogy a globális szintű fajszám változás valamennyi ember számára közel azonos megítélés alá esik, míg a helyben végbemenő folyamatokkal kapcsolatos vélekedés sokkal összetettebb: a válaszadók 8 %-a szerint a fajok száma növekszik, 21 % a faji összetétel változásáról számolt be (jelen-

tős fajszám csökkenés vagy növekedés nélkül), és 22 % szerint semmilyen változás nem történt az utóbbi időben.

2 ábra. (a) (felső panel). A fajszám csökkenésének megítélése (a csökkenés a válaszadók %-ban), **(b) A fajok csökkenése iránt érzett aggodalom** (a megkérdezettek %-os aránya ,akik nagymértékben, vagy kevésbé aggódnak a jelenlegi változások miatt, **globális, nemzeti és helyi szinten**) (alsó panel)

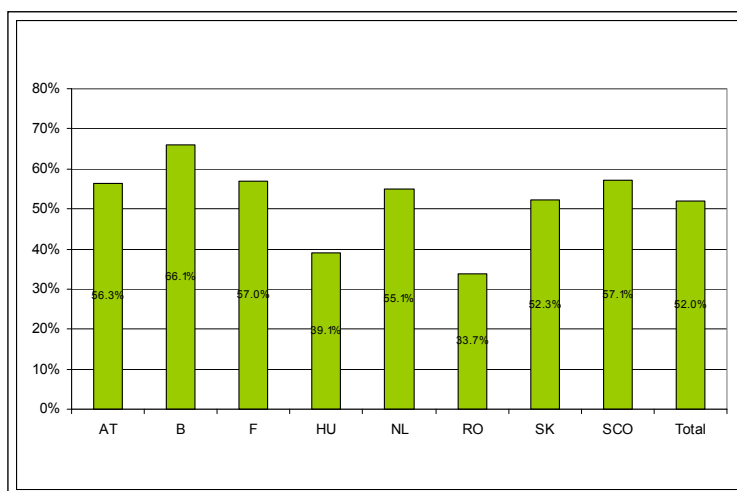

A megkérdezettek 80 %-a kifejezetten aggasztónak tartja a globálisan bekövetkezett változásokat, 70 % országos szinten és 62 % a saját környezetében is komolyan aggódik a változások miatt (2b. ábra). Ez esetben is sokkal jelentősebb volt a globális változásokkal kapcsolatos ellenérzés mint az országos vagy a helyi szintű folyamatokkal kapcsolatos aggodalom. Amint az várható volt, azok a válaszadók, akik szerint a fajok száma globálisan

csökken, sokkal jobban aggódtak emiatt a folyamat miatt, mint azok, akik szerint nincs változás, vagy csak a faji összetétel változik.

A megkérdezettek 52 %-a személyesen tapasztalt fajszám változást saját környezetében. A skála eléggé változatos, hiszen Romániában ez az arány 34 %, míg Belgiumban 66 % volt (3. ábra). A személyes fajszám csökkenéssel kapcsolatos tapasztalatokkal rendelkező válaszadók sokkal inkább aggódtak a szűkebb környezetükben végbemenő változásokkal kapcsolatban mint azok, akik személyes tapasztalatokkal nem rendelkeznek ilyen vonatkozásban. Az eredmények alapján úgy tűnik, hogy a helyi megfigyelések tapasztalatai hatással vannak a globális folyamatokról alkotott véleményekre is.

3 ábra: A szűkebb környezetük növény és állatvilágának változása miatt személyes megjegyzést tevők aránya

A megkérdezettek válaszainak összesítése alapján az is kiderült, hogy helyi szinten nem csak csökkenő méretű populációkról és eltűnő fajokról számolnak be, hanem arról is, hogy a korábban ritka állat és növény fajok száma jelentősen emelkedett, illetve, hogy teljesen új fajok jelentek meg a környezetükben. Összesítve a biodiverzitás változásának észlelése kapcsán folytatott vizsgálati eredményeinket az alábbi főbb megállapításokat tehetjük:

- A madárfajok számának változása merült fel leggyakrabban, ugyanakkor a válaszadók sokszor említést tesznek különböző növényfajokról és azok változásáról is (különösen a színes virágokról)
- Minden vizsgált területen jellemző volt, hogy a fajszám csökkenésről és növekedésről alkotott vélemény egyaránt megjelent, a válaszadók vegyes képet adtak a növény- és állatfajok változásáról. Sokan közülük azt állították, hogy bizonyos fajok száma növekszik, míg másoké csökken. Jellemző válasz volt, hogy egyre több a varjú, ugyanakkor egyre kevesebb a veréb.
- A populációk gyarapodása, vagy bizonyos fajok megjelenése nem mindig tűnik pozitív folyamatnak. Sok olyan fajjal szemben vannak ellenérzések, melyek a válaszadók többsége szerint gyarapodásnak indultak az utóbbi időben.
- Az emberek többsége csak az olyan változásokat hajlandó elfogadni, melyeket a saját érzékszerveivel képes felfogni. Ilyen esetben általában a látásra, hallásra, szaglásra vagy az ízlelésre hagyatkoznak.

Az IPCC 2007-es jelentése alapján kijelenthető, hogy az ökoszisztémák és a fajok különösen értékesek a klímaváltozás szempontjából: a növény és állat fajok 20-30 %-át kihalás fenyegeti ha a hőmérséklet 2-3 fokkal az iparosodás előtti idők hőmérséklete fölé emelkedik. Előzetes felméréseink során azt tapasztaltuk, hogy a klímaváltozás növény- és állatfajokra gyakorolt lehetséges hatásai általánosan aggasztják az embereket. Éppen ezért a kérdőívben szerepelt egy külön ezzel a jelenséggel foglalkozó kérdéscsoport is (2. táblázat). Az eredmények alapján megállapítható, hogy leginkább Belgiumban aggodnak a klímaváltozás potenciális hatása miatt, míg a szlovákok a legkevesbé tartják aggasztónak a várható negatív hatásokat.

2. táblázat: Vélemények a különböző növény- és állatfajok számának csökkenéséről és populációik növekedésének szükségességéről az egyes országokban

	AT	B	F	HU	NL	RO	SK	SCO
tigris								
csökkent	93%	95%	95%	91%	94%	77%	81%	94%
növekedés lenne kívánatos	76%	78%	66%	79%	66%	39%	51%	81%
afrikai elefánt								
csökkent	74%	86%	84%	85%	75%	74%	83%	84%
növekedés lenne kívánatos	66%	75%	65%	75%	62%	45%	60%	75%
nagy növényevő	őz	őz	ibex	g.szarvas	g.szarvas	g.szarvas	őz	g.szarvas
csökkent	27%	62%	42%	55%	22%	82%	56%	26%
növekedés lenne kívánatos	35%	73%	63%	65%	39%	73%	62%	38%
házi veréb								
csökkent	39%	86%	47%	31%	72%	22%	47%	63%
növekedés lenne kívánatos	46%	83%	39%	29%	63%	27%	28%	56%
keresztes pók								
csökkent	37%	20%	53%	21%	21%	20%	17%	32%
növekedés lenne kívánatos	27%	30%	30%	24%	26%	11%	21%	34%
helyi problémás madárfaj	szürke gém	szarka	szarka	szarka	nyári lúd	szarka	seregély	hering sirály
csökken	56%	29%	25%	44%	21%	37%	38%	16%
növekedés lenne kívánatos	53%	37%	18%	50%	27%	27%	31%	12%
betelepített növény	arany vessző	gledicia	gledicia	rhodo-dendron	Heracleum	Bidens sp.	gledicia	rhodo-dendron
csökkent	28%	41%	37%	56%	24%	24%	36%	31%
növekedés lenne kívánatos	38%	62%	39%	53%	16%	21%	33%	40%
őshonos szimbolikus fa	tiszafa	közönsé. ges tölgy	közönsé. ges tölgy	közönsé. ges tölgy	vadken.. der	közönsé. ges tölgy	bükk	skót fenyő
csökkent	51%	57%	56%	73%	45%	54%	64%	66%
növekedés lenne kívánatos	54%	76%	62%	80%	64%	71%	68%	76%

4 A fajok és élőhelyeik változásával kapcsolatos észlelések és aggodalmak

A felmérés másik fontos célja volt, hogy adatokat gyűjtsünk a populációk és fajok számának változásával kapcsolatos ellenérzésekről. Kiválasztottunk két olyan állatfajt nem európai fajt, amelyek általános érdeklődésre tartanak számot és az élővilágot érintő fenyegetések szimbólumává váltak az utóbbi évtizedekben. Nevezetesen a tigrist és az afrikai elefántot. Ezen kívül megneveztünk még hat olyan egyéb fajt is, amelyek az adott országokban jelen vannak, és széles körben elterjedtek. Ezek között van (a) nagytestű növényevő, amely megítélése problematikus, (b) kis méretű és nem látványos madár faj (házi veréb), (c) a keresztes pók, amely vegyes érzelmeket vált ki az emberekből, (d) nagyobb testű madárfaj, amely bizonyos emberek szemében kellemetlen fajnak minősül, (e) egy nem őshonos növény faj és (f) és végül egy jellegzetes őshonos fa faj (2. táblázat).

A változásokkal kapcsolatos aggodalmak és ellenérzések mértéke változatosan alakult az egyes országok között. Ugyanakkor abban egyetértés van a válaszadók között, hogy bizonyos fajok (tigris, elefánt, nagytestű növényevő, veréb, őshonos fa faj) száma folyamatosan csökken, míg másoké folyamatosan növekszik (nem őshonos növényfaj, keresztes pók, problémás madár faj) (2. táblázat). A korábban említett fajok esetében a válaszadók többsége szerint szükséges lenne az egyedek számának növekedése, különösen a tigris, az elefánt és az őshonos fafaj esetében. Az élőhelyekkel kapcsolatban mind a nyolc vizsgálatba vont ország területén egyetértés van azt illetően, hogy a fél-természetes élőhelyek kiterjedése (öreg erdők, háborítatlan tavak, nyílt gyepek) sokkal nagyobb mértékben csökkent mint az ember által kialakított területeké (parkok, virágos területek, művelt területek), de minden élőhely típus kiterjedésének növekedése kívánatos volna a válaszadók szerint (3. táblázat)

3. táblázat: A vélemények százalékos megoszlása az egyes élőhely típusok csökkenése, vagy azok növekedése kapcsán a vizsgált országokban

	AT	B	F	HU	NL	RO	SK	SCO
erdők								
csökkent	55%	86%	57%	81%	79%	87%	75%	78%
nőhetne	89%	91%	49%	85%	85%	86%	79%	83%
városi parkok								
csökkent	29%	23%	30%	47%	34%	58%	59%	47%
nőhetne	87%	86%	83%	89%	73%	70%	78%	74%
háborítatlan tavak és mocsarak								
csökkent	30%	72%	n/a	76%	64%	61%	52%	60%
nőhetne	65%	81%	n/a	87%	81%	76%	41%	77%
nyílt területek	alföldi kaszálók	hanga	alpesi legelők	lápok	hangás lápok	alföldi kaszálók	felhagyott füves területek	hangás lápok
csökkent	74%	71%	63%	77%	64%	69%	33%	56%
nőhetne	90%	81%	59%	57%	76%	81%	39%	66%
ültetvények	erdők	erdők	erdők	erdők	erdők	erdők	szőlő, gyümölcs	erdők
csökkent	21%	38%	21%	36%	35%	44%	68%	27%
nőhetne	41%	64%	51%	46%	46%	69%	66%	59%
gabonaföldek								
csökkent	43%	20%	8%	44%	14%	55%	68%	59%
nőhetne	50%	34%	7%	54%	22%	81%	60%	57%

4. táblázat: A vélemények megoszlása a fajok és az élőhely típusok csökkenéséről a növekedés szükségességének arányában. Válaszok a csökkenésre valamint a növekedésre vonatkoznak. (A válaszok $p < 0,001$ szinten szignifikánsak).

	csökkent	nőhetne	korreláció
Fajok más kontinensről			
tigris	90%	67%	-.273***
afrikai elefánt	81%	65%	-.323***
Állatok és növények			
nagy emlős	46%	56%	-.457***
házi veréb	52%	46%	-.451***
keresztes pók	26%	25%	-.389***
őshonos problematikus madárfaj	33%	32%	-.561***
nem honos növény	34%	38%	-.540***
őshonos szimbolikus fafaj	58%	69%	-.245***
Élőhelyek			
erdők	75%	81%	-.289***
városi parkok	41%	80%	-.131***
háborítatlan tavak és mocsarak	61%	72%	-.310***
nyílt területek	63%	68%	-.363***
ültetvények	37%	56%	-.290***
gabonaföldek	39%	46%	-.521***

5 A politikusokról és a biodiverzitás fenntartásáért felelős szerevről alkotott nézetek

A felmérés fontos eleme volt a politikai szereplők megítélésének vizsgálata. Megkértük válaszadóinkat, hogy értékeljék: (1) a felelős személyek/szereplők pozitív vagy negatív befolyását az élőlényekre és az élőhelyekre, (2) mennyire felelősségteljesen végzik munkájukat a felelős személyek, szervezetek, (3) kinek, mely szervezetnek kellene döntéseket hoznia az élővilágot érintő kérdésekben.

A válaszadók szerint a helyi lakosságnak illetve a turistáknak kevés a beleszólása a helyi természeti ügyeket érintő kérdésekbe (5. táblázat). Ezzel szemben az a vélekedés volt meghatározó, miszerint a földművelőknek, az erdészeknek, természetvédőknek vagy az ipar képviselőinek nagyobb beleszólási lehetőséget kellene kapniuk a döntéshozatalban. Ugyanakkor a kormánynek és az Európai Uniónak nem tulajdonítanak különösebb jelentőséget a természetet érintő kérdések döntéshozatalában. A természetre döntéseik révén potenciálisan hatással levő szereplők megítélésében nincsenek jelentős eltérések. Abban viszont már annál inkább, mennyire viselkednek felelősen a természeti értékekkel gazdálkodó szereplők

5. táblázat. A vélemények megoszlása az élővilágra ható szereplők befolyásáról, elfogadottságáról, valamint támogatottságukról a döntéshozás során. (Az átlagot nagyobb méretű, a szórást kisebb méretű számok jelzik)

	Van-e (pozitív v. negatív) hatása az élővilágra	Felelősségük súlya szerint	Ki hozhasson döntéseket az élővilágról
	átlag szórás	átlag szórás	átlag szórás
Mindenki saját életén belül	3.5 1.14	2.4 0.96	n.a.
Helyi közösség tagja	3.6 1.07	2.6 0.93	3.2 1.23
Földművesek	4.0 1.04	2.9 1.08	3.9
Erdészek	4.0 1.04	3.4 1.05	
Vadászok	3.8 1.12	2.9 1.17	1.10
Természetvédők	4.0 1.09	3.9 1.04	4.1 1.02
Tudósok	n.a.	n.a.	3.9 1.08
Turisták	3.6 1.19	2.2 1.05	n.a.
Ipari vállalatok	4.0 1.27	2.1 1.08	2.4 1.43
Önkormányzatok	3.7 1.10	2.7 1.00	3.7 1.14
Nemzeti kormányok	3.8 1.17	2.6 1.04	3.7 1.21
Az Európai Unió	3.6 1.20	2.8 1.12	3.6 1.31

(5. táblázat). A környezetvédők, az erdészek, és valamivel kisebb mértékben a földművesek és a vadászok is felelősen viselkednek az emberek szerint az élővilággal kapcsolatos kérdésekben. Ezzel ellentétben az emberek a hétköznapi életükben, a turisták vagy az ipar képviselői kevésbé viselkednek felelősségteljesen a megkérdezettek többsége szerint. Az élővilággal kapcsolatos döntéshozatalban, a válaszadók szerint, leginkább a természetvédelmi szakembereknek kellene hangsúlyosabb szerepet kapni. Az ipar képviselőinek a véleményét a lehető legkisebb mértékben kellene figyelembe venni (5. táblázat). A személyes tapasztalatokkal rendelkező helyi lakosság, a kormány és az EU kívánatos befolyásának meg-

ítélése az ipar és a szakemberek szintje közé esik. A válaszadók többsége leginkább a tudósokban, biológusokban bízik meg, őket követik a természetvédelmi szervezetek képviselői. A falusi környezetben élő emberek/gazdálkodók úgszintén hiteles információ forrásnak számítanak a lakosság szemében, ugyanúgy mint a barátok, rokonok vagy a jó ismerősök. Ezzel szemben a parlamenti képviselők, mint potenciális hiteles információ forrás, a leggyengébb megítélés alá esnek (6. táblázat).

6 táblázat: Bizalom a különböző szereplők szavahihetősége iránt az egyes országokban.
(Válaszok értékelése az ötfokozatú skála szerint: egyáltalán nem (1) és a teljesen megbízom (5) között változik. Az átlagot nagyobb méretű, a szórást kisebb méretű számok jelzik)

	AT	B	F	HU	NL	RO	SK	SCO	Total
Különböző újságok és TV-k	2.44	2.63	2.18	2.54	2.52	2.91	2.80	2.19	2.53
	1.08	0.85	0.90	1.06	0.73	1.17	1.08	0.88	1.01
Tudósok, biológusok	3.81	3.73	3.77	4.40	3.47	3.76	3.90	3.39	3.78
	1.01	0.87	0.80	0.63	0.86	1.07	0.95	0.91	0.94
Vidéki emberek	3.82	2.97	3.29	3.54	3.03	3.17	3.40	3.56	3.34
	0.95	0.92	0.89	0.94	0.89	1.13	1.06	0.85	1.00
Illetékes szervek alkalmazottai	3.15	3.72	3.01	3.30	3.72	3.46	3.57	3.72	3.46
	1.06	0.89	0.91	0.98	0.89	1.12	1.08	0.88	1.01
Földművesek	3.52	2.63	2.69	3.26	3.00	3.04	3.18	3.17	3.06
	1.03	1.00	1.00	1.01	0.92	1.19	1.06	1.00	1.06
Természetvédelmi szervezetek képviselői	3.89	3.57	3.58	4.05	3.25	3.59	3.29	3.55	3.59
	1.08	0.95	0.94	0.92	0.99	1.10	1.19	0.95	1.05
Vadászok	3.41	2.33	2.47	3.34	2.50	2.72	3.33	2.11	2.78
	1.16	0.99	1.06	1.08	0.93	1.23	1.10	0.99	1.17
Helyi politikusok	2.27	1.83	2.61	2.22	2.10	2.56	2.17	1.88	2.20
	1.01	0.71	0.83	1.12	0.80	1.47	0.99	0.88	1.04
Barátok, rokonok, ismerősök	3.51	3.01	3.35	3.50	2.84	3.30	3.67	3.40	3.32
	1.11	0.95	0.96	1.04	0.89	1.11	1.01	0.98	1.04
Parlamenti képviselők	1.79	1.86	2.04	1.86	2.05	1.71	2.02	1.90	1.90
	0.89	0.72	0.84	0.99	0.85	1.10	1.01	0.88	0.92

Felmértük a viszonyt a befolyás és a felelősségteljes viselkedés, valamint a felelősségteljes viselkedés és a döntéshozatal között. Általában megállapítható, hogy az emberek szerint minél befolyásosabb egy adott szereplő, annál komolyabban veszi a felelősségét. Ez az összefüggés nem jellemző az ipar képviselőire és a turistákra. Az összefüggés a felelős-

ség komolyan vétele és a döntéshozatalban való részvétel támogatottsága között kiegyenlítettnek mondható. Ez jelzi, hogy a lakosság megbízik azokban az emberekben akiktől elvárható a becsületesség és lelkiismeretesség (7. táblázat)

7 táblázat: Kapcsolat a jelentőség, a felelősség és a döntéshozók iránti bizalom között. (Válaszok értékelése az ötfokozatú skála szerint: egyáltalán nem (1) és a nagyon (5) között változik. 'n.a.' nincs válasz.. Szignifikancia szintek: *** p<0.001, ** p<0.005, * p<0.01)

	jelentőség, felelősség viszony korreláció	felelősség , bizalom a döntéshozók iránti vi- szony korreláció
Mindenki saját életén belül	.077***	n.a.
Helyi közösség tagjai	.158***	.199***
Földművesek	.187***	.279***
Erdészek	.247***	.240***
Vadászok	.196***	.217***
Természetvédők	.403***	.337***
Tudósok	n.a.	n.a.
Turisták	.030***	n.a.
Ipari vállalatok	.037***	.229***
Önkormányzatok	.223***	.241***
Nemzeti kormányok	.212***	.218***
Az Európai Unió	.332***	.343***

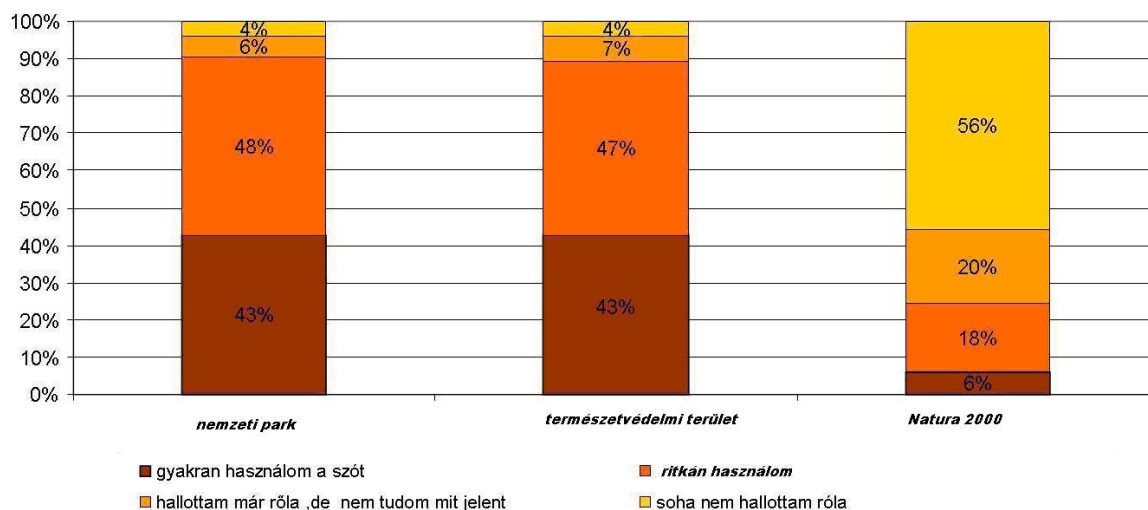
6 Az egyes kifejezések (biodiverzitás, védett területek) ismeretének vizsgálata

Felmérésünkben vizsgáltuk azt is, hogy az emberek mennyire ismerik az olyan fogalmak jelentését: **biodiverzitás, nemzeti park, természetvédelmi rezervátum, Natura 2000**. A következőt kérdeztük: **“Milyen fontos Ön számára az adott kifejezés?”** A válaszadók számára felkínált lehetőségek között szerepelt a **„Gyakran használom ezt a kifejezést”** és a **„Soha nem hallottam még erről”**, illetve az ezek közötti **átmenetek**.

A válaszok elemzéséből kiderült, hogy bár a biodiverzitás kifejezést sokan ismerik, mégis kevesen használják. A megkérdezetteknek > 40 %-a hallotta már a kifejezést, aktívan

mindössze 10 % használja (4. ábra). A három megnevezett kategória összehasonlítása (**nemzeti park, természetvédelmi rezervátum és Natura 2000**) rávilágított arra, hogy a **nemzeti parkokat** és a **rezervátumokat** sokan ismerik (kb. 90 %), amely nagyjából azonos volt az összes régióban, kivéve Romániát, ahol ezen kifejezéseket a lakosságnak mindössze 50 %-a ismerte. Ezzel szemben a **Natura 2000** kifejezés ismerete sehol sem lépte át az 56 %-ot (4. ábra). Ennek oka lehet, hogy ez a védett területekkel foglalkozó ökológiai hálózat viszonylag rövid ideje létezik, másfelől az említett másik két kategória jelentősége jobban megjelenik az emberek mindennapjaiban.

4. ábra: A nemzeti parkok , a természetvédelmi területek és a Natura 2000 kifejezések ismeretének százalékos aránya

Felmerült a kérdés: mely válaszadók ismerték leginkább ezeket a kifejezéseket? Elárul-e valamit számunka a felmérés a válaszadók viszonyáról a természetvédelemmel kapcsolatos párbeszédben? Az összes vizsgált országra jellemző volt, hogy az egyetemi végzettségű emberek nagyobb arányban ismerték a biodiverzitás kifejezést mint felsőfokú végzettséggel nem rendelkező társaik.

7 Érdeklődés szabadidős tevékenységek iránt

Megkértük a válaszadókat, hogy jelöljék meg mennyire érdekli őket a kérdőívben felsorolt szabadidős tevékenységek (8. táblázat).

8. táblázat. Érdeklődés a szabadidős tevékenységek iránt az egyes országokban

(Válaszok értékelése az ötfokozatú skála szerint: egyáltalán nem érdekel (1) és nagyon érdekel (5) között változik. Az átlagot nagyobb méretű, a szórást kisebb méretű számok jelzik)

	AT	B	F	HU	NL	RO	SK	SCO	Total
Hasznos tevékenység									
gyalogtúra, hegymászás	3.95 -1.10	n.a.	4.02 1.14	n.a.	2.50	n.a.	3.50 1.21	3.15 1.41	3.41 1.36
séta a természetben	4.40 0.77	4.36 0.80	4.24 0.98	3.46 1.25	4.46 0.76	3.21 1.65	3.76 1.18	4.08 1.03	3.99 1.18
természetfotózás	n.a.	3.00 1.23	3.53 1.16	2.80 1.42	3.04 1.29	2.44 1.53	n.a.	n.a.	2.95 1.38
madármegfigyelés	3.77 1.13	3.64 1.04	n.a.	n.a.	n.a.	2.95 1.50	2.96 1.32	3.43 1.37	3.34 1.33
kerékpározás, hegyi kerékpártúra	n.a.	4.05 1.03	n.a.	3.37 1.19	4.12 1.109	n.a.	n.a.	n.a.	3.36 1.41
vitortázás, csónakázás	n.a.	n.a.	n.a.	2.80 1.42	n.a.	3.21 1.65	n.a.	n.a.	3.01 1.55
önkéntes szemétszedés	n.a.	n.a.	n.a.	2.40 1.18	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	2.40 1.18
Gyűjtögető									
kertészkedés	3.80 1.17	3.69 1.14	3.41 1.24	3.31 1.27	3.92 1.13	3.63 1.41	3.28 1.42	3.76 1.12	3.60 1.26
bogyó és gombaszedés	3.34 1.34	3.25 1.19	3.49 1.16	2.83 1.31	3.14 1.26	2.52 1.55	3.50 1.30	2.65 1.40	3.08 1.37
Fogyasztó									
vadászat, lövészet	1.45 0.96	1.37 0.88	1.48 1.02	1.64 0.98	1.31 0.80	1.77 1.24	1.72 1.17	1.41 0.96	1.52 1.02
horgászat, halászat	1.98 1.22	1.99 1.27	2.26 1.32	2.25 1.37	1.60 1.09	2.89 1.65	1.82 1.25	1.94 1.31	2.09 1.37
Élménykereső									
evezés, vízisportok	1.52 0.97	2.44 1.40	n.a.	2.54 1.40	2.05 1.29	1.62 1.19	1.62 1.04	1.52 1.00	1.90 1.26
hegymászás	2.72 1.43	n.a.	2.49 1.40	n.a.	n.a.	1.72 1.30	1.47 1.05	1.90 1.28	2.04 1.37
snowbordozás ,sízés	2.87 1.46	2.20 1.45	2.95 1.51	2.28 1.42	1.98 1.37	n.a.	2.50 1.59	1.75 1.27	2.35 1.49
hegyi kerékpározás	3.38 1.27	2.36 1.29	2.80 1.34	n.a.	2.01 1.28	n.a.	2.92 1.45	2.31 1.44	2.38 1.34
vadkemping	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	1.69 1.28	n.a.	n.a.	1.69 1.28
Motorizált sportok									
motorozás , autózás	2.54 1.15	2.60 1.31	n.a.	n.a.	2.56 1.25	n.a.	2.21 1.47	3.14 1.26	2.61 1.33
motocross, quadozás	1.21 0.67	1.47 0.99	1.58 1.05	1.96 1.29	n.a.	1.40 1.03	1.43 1.00	n.a.	1.51 1.05
terep autózás	n.a.	n.a.	1.35 0.86	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	1.35 0.86
motorizált vízisportok	n.a.	n.a.	n.a.	1.74 1.13	1.44 0.96	1.84 1.39	n.a.	1.43 0.90	1.61 1.12
hórobogózás	n.a.	n.a.	1.55 1.05	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	1.55 1.05

Ebben az esetben elsősorban a megkérdezettek érdeklődésre voltunk kíváncsiak, és nem arra, hogy a gyakorlatban mivel is töltik szabad idejüket. Azt találtuk, hogy az érdeklődési kör szorosabb összefüggésben van a szociális identitással, mint a valós mindennapi elfoglaltságokkal, melyet gyakran a családi elkötelezettségek szabályoznak. Minden kérdőívben megadtunk négy hasznos, három fogyasztással kapcsolatos, három izgalom kereséssel kapcsolatos és két motoros szabadidős tevékenységet. Ezeket minden országban az adott szociális és földrajzi adottságokhoz igazodva adtuk meg (8. táblázat).

9. táblázat: Érdeklődés a szabadidős tevékenységek iránt

Válaszok: 'egyáltalán nem érdekel' (1) től a 'nagyon érdekel-ig' (5), helyszínenként felsorolva

	AT	B	F	HU	NL	RO	SK	SCO	Total
Hasznos tevékenység	4.04	3.76	3.93	2.97	3.55	2.95	3.41	3.56	3.51
Gyűjtőgető	3.57	3.47	3.45	3.07	3.53	3.08	3.39	3.21	3.34
Fogyasztói	1.72	1.68	1.87	1.95	1.46	2.33	1.77	1.67	1.81
Élmény kereső	2.63	2.33	2.75	2.41	2.02	1.68	2.13	1.87	2.21
Motorizált	1.87	2.01	1.49	1.85	2.00	1.62	1.82	2.28	1.87

Érdekes módon az egyes kategóriák iránti érdeklődés viszonylag azonos volt az összes országban (9. táblázat): a hasznos elfoglaltságok és a kerti tevékenység a legnépszerűbbek mindenhol. Sokkal kevesebb válaszadót érdekeltek az izgalmat kereső és a fogyasztási típusú és a motorizált elfoglaltságok. Azok az emberek, akiket érdekelnek a hasznos kikapcsolódási formák (pl. séta vagy madármegfigyelés), kimutathatóan erősebben érdeklődtek a kertészkedés iránt is. A hasznos tevékenységek iránt érdeklődő válaszadók körében népszerűek voltak az olyan elfoglaltságok is, mint a vízi sportok, a síelés vagy a hegymászás.

8 A válaszadók szocio-demográfiai jellemzői

Ebben a fejezetben néhány olyan szocio-demográfiai jellemzőt mutatunk be, melyeket az interjúalanyok adtak meg saját magukról (10. táblázat).

10. táblázat: A felmérésben résztvevők fontosabb szocio- demográfiai jellemzői országoként

	AT	B	F	HU	NL	RO	SK	SCO	Total
Nem									
férfi	57.4%	51.5%	60.3%	52.5%	52.7%	51.3%	49.7%	48.8%	52.9%
nő	42.6%	48.5%	39.7%	47.5%	47.3%	48.7%	50.3%	51.2%	47.1%
n	265	299	267	299	292	300	306	287	2315
Kor									
18-40	23.5%	41.2%	44.2%	61.7%	21.5%	42.7%	46.7%	20.3%	37.8%
40-60	38.1%	36.9%	26.3%	30.7%	37.7%	40.7%	35.9%	38.4%	35.7%
60+	38.4%	21.9%	29.5%	7.7%	40.7%	16.7%	17.3%	41.3%	26.6%
n	281	306	278	300	302	300	306	305	2378
Legmagasabb iskolai végzettség									
általános iskola	15.4%	27.5%	18.5%	0.7%	18.3%	29.3%	3.9%	13.3%	15.7%
Szakképző-, szakmunkásképző iskola	16.8%	23.7%	18.5%	13.8%	9.5%	27.0%	28.8%	19.4%	19.8%
szakközépiskola ,gimnázium	48.4%	4.9%	18.1%	37.9%	19.0%	21.3%	41.2%	11.9%	25.4%
főiskola ,egyetem 4 évig	9.5%	32.4%	10.0%	47.7%	48.2%	6.3%	4.6%	35.7%	24.3%
egyetem 4 év fölött	9.9%	11.5%	35.1%	0.0%	4.9%	16.0%	21.6%	19.7%	14.7%
n	273	287	271	298	284	300	306	294	2313
Foglalkoztatási forma									
teljes idejű foglalkoztatás	35.4%	48.3%	32.7%	47.1%	27.8%	44.0%	45.4%	32.3%	39.3%
rész idejű foglalkoztatás	10.0%	9.7%	6.9%	3.8%	15.8%	1.7%	7.8%	13.7%	8.6%
önállóan dolgozó teljes munkaidőben	5.2%	6.9%	3.3%	11.7%	7.4%	5.3%	9.2%	5.3%	6.8%
önállóan dolgozó rész munkaidőben	0.0%	1.0%	0.7%	3.1%	3.2%	0.3%	0.7%	4.7%	1.7%
munkanélküli	1.8%	1.0%	1.1%	1.7%	1.8%	4.7%	3.6%	1.3%	2.2%
nyugdíjas, rokkant	38.0%	21.4%	26.9%	9.3%	26.8%	26.0%	21.2%	31.7%	25.0%
háztartásbeli	5.5%	5.9%	2.2%	1.0%	9.2%	9.0%	3.9%	5.7%	5.3%
tanuló	2.2%	3.1%	22.2%	21.6%	1.1%	2.3%	6.9%	1.3%	7.5%
egyéb	1.8%	2.8%	4.0%	0.7%	7.0%	6.7%	1.3%	4.0%	3.5%
n	271	290	275	291	284	300	306	300	2317
Havi nettó bevétel háztartásonként									
középtérték	1500-2000€	2000-2500€	2000-2500€	1000-1500€	2500-3000€	100-500€	500-1000€	2000-2500€	1000-1500€
Lakóhely									
vidék	33.5%	36.3%	33.8%	62.0%	33.8%	33.0%	32.7%	32.1%	37.1%
kisváros	31.3%	31.0%	27.9%	27.6%	24.8%	44.7%	33.3%	35.1%	32.0%
nagyváros	35.2%	32.7%	38.2%	10.4%	41.4%	22.3%	34.0%	32.8%	30.8%
n	281	306	272	297	302	300	306	305	2369

8 Összegzés

A felmérés segítségével számos lényeges dologra kaptunk választ, melyek között kiemelt szerepe van a megkérdezettek **biodiverzitás** változásával kapcsolatos észlelése/érzékelése/ vélekedése és az azzal kapcsolatos aggodalma. Azt tapasztaltuk, hogy míg az emberek véleménye nagyjából megegyezett abban, hogy a **fajok számának csökkenése** aggasztó folyamat, addig a különböző országok népei eltérően vélekedtek a **biodiverzitással** kapcsolatos kérdésekről. A biodiverzitás változásával kapcsolatos vélemények gyakran az emberek személyes tapasztalataival, megfigyeléseivel vannak összefüggésben. Sokan aggódnak az éghajlatváltozásnak a **biodiverzitásra** gyakorolt lehetséges hatásai miatt is.

Az **állat- és növény fajok számának**, valamint az **élőhelyek kiterjedtségének** növekedése a többség szerint kívánatos lenne. Ugyanakkor a megkérdezettek véleménye szerint a **populációk** nagysága és az **élőhelyek** egyaránt csökkentek a közelmúltban. Az emberek személyes viszonya az egyes fajokhoz befolyásolta azt a véleményt, hogy az adott faj számának növekedése/csökkenése kívánatos-e vagy sem. Ha fel akarjuk mérni a társadalom véleményét a fajokhoz kapcsolatos természetvédelmi intézkedésekről, túl kell lépniük az egyszerű kérdéseken, mivel az ilyen típusú válaszok értékelése csak a szociális háttérrel való összefüggésben lehetséges.

Vizsgáltuk a különböző, biodiverzitásra ható politikai tényezőkről alkotott nézeteket is. Válaszadóink nem tettek különbséget a kérdőívben említett kilenc tényező hatékonysága között, így a kérdőív ezen részét a későbbiekben tovább kell fejlesztenünk.

Érdekes módon azt találtuk, hogy a számos, általunk megadott kültéri tevékenység mindössze két csoportra redukálható: a hasznos időtöltésre és a kaland kereső elfoglaltságokra. Az ezekben a témakörökben tapasztalható érdeklődés szoros összefüggésben van a biodiverzitásról alkotott nézetekkel, tapasztalatokkal.

Felmérésünk során nyolc európai ország polgárainak véleményét kérdeztük, hogy felmérjük a különböző területek közötti esetleges különbségeket és hogy széles körű ismerete-

ket szerezzünk az emberek véleményéről. Természetesen az általunk kiválasztott mintavételi területek nem tekinthetők reprezentatívnak az egész ország területére, és az összesített eredmények szintjén nem tekinthetők érvényesnek az egész Európai Unióra. Felmérésünk inkább egy nagyobb és átfogóbb felmérést megelőző kezdeti próbálkozásnak tekinthető, amely később az országok egész területére kiterjedhetne.

Kérjük, lépjen velünk kapcsolatba, amennyiben bármilyen kérdése vagy észrevétele van kutatási eredményeinkkel kapcsolatban!

9 Köszönetnyilvánítás

Köszönjük a segítséget minden válaszadónak, mindazoknak akik részt vettek a kérdőív kidolgozásában, az interjúk lebonyolításában és a kérdőívek értékelésében. Külön köszönjük: Ketil Skogen, Petru Lisievici, Jana Sedláková, Dominique Borg, Hans Scheers, Lars Hegemann, Aili Pyhälä és Dieter Rink kollégáknak a tanulmány írása során nyújtott szakmai értékes szakmai segítségét.

Ezt a munkát az ALTER-NET támogatta (www.alter-net.info), amelyet az Európai Bizottság alakított meg 6. keretprogramjában.